

Warszawa, dnia 12 maja 2011 r.

RPO–670390-VII-720.6/11/MC

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla
osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
Komendy Miejskiej Policji w Elblągu
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie Artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 8 kwietnia 2011 r., do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Miejskiej Policji w Elblągu (dalej: PdOZ lub Izba), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji przedstawionej przez asystenta Zespołu Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych w Komendzie Miejskiej Policji w Elblągu oraz Zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Elblągu;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia cel dla zatrzymanych,
- zapoznaniu się następującą dokumentacją: protokołem kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 23 i 24 czerwca 2009 r. przez Zespół Państwowego Inspektora Sanitarnego MSWiA na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego, regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, świadectwem wzorcowania alkomatu,
- przeprowadzeniu na osobności rozmów z dwiema osobami zatrzymanymi;
- zapoznaniu się z danymi statystycznymi dotyczącymi osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych w roku 2010 oraz I kwartale 2011 r.

Przedstawiciele KMP poinformowali asystenta Zespołu oraz Zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

2. Legalność osadzenia w placówce

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Opłata za pobyt osoby doprowadzonej do wytrzeźwienia wynosi 102 zł. W czasie wizytacji Mechanizmu w PdOZ przebywały trzy osoby zatrzymane.

Z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika, że w okresie od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 marca 2011 r. w placówce przebywało ogółem 2651 osób. Podstawą ich zatrzymania było: podejrzenie o popełnienie przestępstwa (1549), polecenie sądu/prokuratora (332), zatrzymanie prewencyjne (2), konieczność wytrzeźwienia (765), w tym nieletni do wytrzeźwienia (5). Ponadto w Izbie przebywali cudzoziemcy w celu wydalenia (3).

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika, że okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 marca 2011 r. miały miejsce trzy wydarzenia nadzwyczajne – usiłowanie zamachu samobójczego oraz dwa zgony osób doprowadzonych do wytrzeźwienia. W dwóch przypadkach w postępowaniu wyjaśniającym nie dopatrzone się naruszeń po stronie funkcjonariuszy, w przypadku trzeciego wydarzenia procedura wyjaśniająca w dniu wizytacji Izby nie była ukończona.

W PdOZ pełni służbę 10 funkcjonariuszy policji. Objęci są oni corocznymi szkoleniami m.in. w zakresie udzielania pierwszej pomocy medycznej. Wszyscy funkcjonariusze pracujący w Izbie są mężczyznami. Zgodnie z wyjaśnieniami Zastępcy Naczelnika, przeszukania zatrzymanych kobiet dokonują funkcjonariuszki policji z innych wydziałów, pełniące dyżury w danym dniu w Komendzie.

Przeszukania odbywają się w dyżurce, w sposób, który uniemożliwia dostęp osób postronnych.

Dwie osoby zatrzymane, z którymi rozmawiano nie zgłaszały żadnych uwag odnośnie sposobu traktowania zarówno w chwili zatrzymania, jak i w trakcie pobytu w Izbie.

Osobą zatrzymanym umożliwia się palenie wyrobów tytoniowych w celach dla zatrzymanych. Takie rozwiązanie jest zgodne z § 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2001 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 106 poz. 1163).

4. Prawo do informacji

W dniu wizytacji, dokumentem przeznaczonym do udostępnienia osobom zatrzymanym był *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: regulamin). Wizytującym przedstawiono również jego treść przetłumaczoną na języki obce.

Zgodnie z wyjaśnieniem funkcjonariuszy, regulamin jest wydawany osobom zatrzymanym do cel. Taka praktyka w ocenie wizytujących jest prawidłowa, ponieważ umożliwia zapoznanie się zatrzymanym z regulaminem w sposób, który daje im gwarancję przyswojenia jego postanowień w warunkach wolnych od pośpiechu i konieczności wykonywania innych czynności.

W rozmowach indywidualnych prowadzonych przez osoby wizytujące, dwie osoby zatrzymane przyznały, iż nie wiedziały o przysługującym im prawie do złożenia zażalenia na zatrzymanie, mimo że odebrano od nich podpis pod protokołem zatrzymania zawierającym pouczenie o tym prawie. Podkreślić należy, że zadaniem funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie oprócz zapoznania osób zatrzymanych z regulaminem jest poinformowanie osoby zatrzymanej o jej prawach i obowiązkach związanych z pobytem w PdOZ.

Zgodnie z art. 244 § 2 k.p.k. zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, oraz wysłuchać go. Ustawa nie określa *expressis verbis* formy poinformowania. Niemniej jednak cyt. „Obowiązek poinformowania zostanie zrealizowany tylko wówczas, gdy wymagany przez ustawę zakres informacji, przekazany w sposób zrozumiały, dotrze do świadomości zatrzymywanego. Trzeba wobec tego uwzględnić m.in. stan psychiczny takiej osoby, jej poziom intelektualny, a także stan zdrowia, a gdy jest to osoba niewładająca językiem polskim - pośrednictwo tłumacza (Paprzycki Lech w: J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Płachta, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom I i II, Zakamycze, 2003). Odebranie od zatrzymanego podpisu pod protokołem zatrzymania zawierającym pouczenie o prawie do złożenia zażalenia do sądu na zatrzymanie czy też zawierającym oświadczenie o wysłuchaniu ustnego pouczenia, nie może być zatem utożsamiane z prawidłowym pouczeniem. Skoro w PdOZ w Elblągu żaden z zatrzymanych nie wiedział o prawie do złożenia zażalenia na zatrzymanie, to należy domniemywać, że powinność wynikająca z treści art. 16 k.p.k. nie została spełniona mimo, iż zgodnie z wyjaśnieniem Zastępcy Naczelnika KMP w Elblągu, wszyscy zatrzymani podpisali protokół. Wizytujący uznali zatem, że obowiązek pouczenia zatrzymanych

osadzanych w PdOZ w Elblągu nie jest spełniany z należytą starannością i że nie dochodzi do faktycznego pouczenia tych osób.

5. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze Komendy Miejskiej Policji w Elblągu.

Ustalenia wizytujących wskazują, iż stan pomieszczeń Izby jest bardzo zły i może prowadzić do poniżającego traktowania osób zatrzymanych. Ponadto urąga godności funkcjonariuszy pracujących w tym pomieszczeniach.

W wizytowanym PdOZ 11 cel trzyosobowych przeznaczono dla zatrzymanych. W większości cel znajdowały się nie osłonięte oraz nie nadające się do użytku, zabrudzone miski ustępowe. Kilka z nich było bez desek. Ściany cel były zanieczyszczone napisami, w ocenie wizytujących wykonanymi najprawdopodobniej przy użyciu fekaliów. Miały również ślady zawilgocenia i zagrzybienia. W celi nr 11 znajdowała się bateria bez kranu, woda po odkręceniu ściekała po baterii. Ślady wilgoci widoczne były również na ścianach łazienki przeznaczonej dla osób zatrzymanych. W ocenie wizytujących w celach od dłuższego okresu nie przeprowadzono nie tylko gruntownych, lecz nawet bieżących remontów, mających na celu chociażby odświeżenie zabrudzonych ścian.

W celach panowała odpowiednia do pory roku temperatura i nie było w nich duszno. W celi nr 10 oraz 5 czuć było odór, co świadczyć może o niesprawnej wentylacji grawitacyjnej.

Zgodnie z § 56 Europejskiego Kodeksu Etyki Policyjnej (Zalecenie Rec. (2001) 10 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Europejskiego Kodeksu Etyki Policyjnej przyjęte przez Komitet Ministrów 19 września 2001, nr 765 na zebraniu zastępców ministrów) Policja powinna zapewnić warunki umożliwiające zachowanie bezpieczeństwa, zdrowia, higieny, jak również odpowiednie pożywienie dla osób przebywających w areszcie policyjnym. Cele aresztu policyjnego powinny mieć uzasadnioną wielkość, mieć odpowiednie oświetlenie oraz wentylację oraz być wyposażone w odpowiednie

środki służące do odpoczynku. Z kolei w § 42 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (dalej CPT lub Komitet), Komitet wskazał: (...) *Osoby przebywające w areszcie powinny mieć możliwość zaliczania potrzeb fizjologicznych w czystych i przyzwoitych warunkach, a także możliwość skorzystania z zaplecza sanitarnego w celu umycia się (...).*

Warunki panujące w wizytowanym PdOZ z pewnością nie odpowiadają wskazanym powyżej standardom. Potrzebę zapewniania czystych, gładkich ścian, bez oznak zawilgocenia i zagrzybienia w umywalni oraz w celach dla zatrzymanych dostrzegł również przedstawiciel Zespołu Państwowego Inspektora Sanitarnego MSWiA na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego (protokół z kontroli sanitarnej). Termin wykonania wskazanych w protokole nakazów (pkt 9, 10 i 11) określono do dnia 31 grudnia 2012 r. Zastępca Naczelnika Wydziału Prewencji KMP wyjaśnił, iż nie jest możliwe przeprowadzenie stosownych remontów z powodu braku środków finansowych na ten cel. Tymczasem Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu w orzeczeniu z 2007 r. w sprawie *Andrey Frolov v Russia* (205/02), *Istratii i inni v Mołdawia* (8721/05), *Todor Todorov v Bułgaria* (50765/99) uznał, że obowiązkiem państwa jest takie zorganizowanie systemu penitencjarnego, aby warunki panujące w miejscach pozbawienia wolności gwarantowały poszanowanie godności osób zatrzymanych, bez względu na trudności finansowe czy logistyczne jednostek.

Ogląd pozostałych pomieszczeń, w tym pomieszczeń magazynowych, ambulatorium, kuchni oraz rzeczy przeznaczonych dla zatrzymanych (dresy, obuwie, koce, materace, ręczniki, bielizna pościelowa etc.), nie ujawnił nieprawidłowości.

W magazynie rzeczy czystych przechowywana jest odzież zastępcza, w którą mogą przebrać się osoby zatrzymane. Zgodnie z relacjami funkcjonariuszy, zatrzymani nie są zmuszani do zmiany odzieży z wyjątkiem sytuacji, gdy ta zawiera niebezpieczne, w ocenie policjantów, elementy (np. ozdoby o ostrych krawędziach).

Rzeczy osób zatrzymanych, w tym wartościowe przedmioty, przechowywane były prawidłowo, w workach depozytowych.

Posiłki dla zatrzymanych dostarczane są z firmy Smakpol, porcjowane w naczyniach jednorazowego użytku. Osoby doprowadzone do wytrzeźwienia otrzymują do picia herbatę lub wodę.

Pranie pościeli wykonuje firma zewnętrzna. Pościel czysta, koce, poduszki oraz bielizna i ręczniki przechowywane są w dwóch odrębnych magazynach. Pościel brudna w przeznaczonym do tego pomieszczeniu. Bielizna pościelowa używana przez osoby zakaźnie chore znajdowała się w usytuowanej w tym magazynie szafie.

W Izbie do dyspozycji zatrzymanych znajdowały się czasopisma.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia, pozostałe tylko wówczas, gdy jest taka potrzeba lub zatrzymany tego żąda. Badania nie odbywają się na miejscu, ale zatrzymani są dowożeni w tym celu do szpitala. W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie, wzywane jest pogotowie. Wtedy badanie odbywa się w ambulatorium.

Świadczenie wzorcowania alkometru jest aktualne do dnia 28 września 2011 r.

7. Rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji

W wyniku czynności przeprowadzonych podczas wizytacji zapobiegawczej w PdOZ w Elblągu, Krajowy Mechanizm Prewencji wydał rekomendacje mające na celu właściwą realizację standardów międzynarodowych i aktów prawa krajowego.

Krajowy Mechanizm Prewencji przedstawił w sumie 5 rekomendacji, uznając, że w celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących osadzonym należy:

1. przeprowadzić w trybie natychmiastowym generalny remont Izby, zwłaszcza odnowienie cel dla osób zatrzymanych;
2. usunąć nie nadające się do użytku i nie osłonięte miski ustępowe znajdujące się w celach;
3. zwrócić uwagę policjantom pełniącym służbę w PdOZ na konieczność realizacji obowiązku pouczenia osób zatrzymanych o przysługujących im prawach w sposób przystępny i zrozumiały dla osób zatrzymanych;
4. zapewnić należyłą czystość w pomieszczeniach PdOZ.

W opinii KMP warunki socjalno – bytowe panujące w wizytowanej jednostce nie gwarantują zatrzymanym poszanowania ich godności, a tym samym prowadzić mogą do ich poniżającego traktowania. W związku z tym zasadnym jest przeprowadzenie generalnego remontu pomieszczeń PdOZ, a w przypadku braku środków finansowych, natychmiastowe zamknięcie Izby.

W odpowiedzi Komendant Wojewódzki Policji w Olszynie poinformował, iż podjął działania zmierzające do wdrożenia rekomendacji. Do dnia 30 września 2011 r. zaplanowane zostały prace remontowe - malowanie ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach, zamontowanie muszli ustępowych, umywalek i baterii tam gdzie ich brakuje. Zostaną udrożnione kominy wentylacyjne.

Zapewnił również, że pouczanie osób zatrzymanych o przysługujących im prawach jest realizowane prawidłowo. W przypadku wystąpienia przyczyn powodujących niemożność zapoznania osoby zatrzymanej lub doprowadzonej w celu wytrzeźwienia z przysługującymi jej uprawnieniami czy Regulaminem, obowiązek ten realizowany jest natychmiast po ustaniu tych przyczyn.

Komendant Miejski Policji w Elblągu wyjaśnił, w pierwszej kolejności wymienione zostanie wyposażenie cel, które nie nadaje się do bieżącego użytku oraz odświeżone zostaną ściany. Pracownicy Zespołu Administracyjno-Gospodarczego usunęli usterki uniemożliwiające normalne funkcjonowanie pomieszczeń.

Jednocześnie poinformował przedstawicieli KMP, iż nie zgadza się ze stanowiskiem Mechanizmu, że pouczenie osób zatrzymanych o przysługujących im prawach jest realizowane w sposób nieprzystępny. Wyjaśnił, że każda osoba pouczana jest o swoich prawach i fakt ten potwierdza własnoręcznym podpisem w Protokole zatrzymania osoby. Tożsame wpisy znajdują się również w książce przebiegu służby. Wskazał również, że w obecnej chwili oprócz podpisu w Protokole zatrzymania osoby i wpisu w książce przebiegu służby nie ma innej możliwości potwierdzenia faktu, że osoba zatrzymana została pouczona o swoich prawach i pouczenie to zrozumiała.

Komendant Miejski Policji poinformował Mechanizm, że policjanci pełniący służbę w PdOZ KMP zostali zapoznani podczas codziennych odpraw do służby z raportem Krajowego Mechanizmu Prewencji.